

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра охорони праці та біотехнічних систем у тваринництві

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ННІ неперервної освіти і туризму
_____ (Ковальова О.В.)
“ ____ ” _____ 20__ р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри охорони праці та
біотехнічних систем у тваринництві
Протокол № 4 від 13 травня 2021 р.

Завідувач кафедри
_____ (Хмельовський В.С.)

”РОЗГЛЯНУТО ”

Гарант ОПП Готельно-ресторанна справа
_____ (Гопкало Л.М.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Безпека життєдіяльності та охорона праці

Галузь знань 22 «Сфера обслуговування»
спеціальність 241 – "Готельно-ресторанна справа"
освітня програма Готельно-ресторанна справа
ННІ неперервної освіти і туризму
Розробник: доктор технічних наук, професор Поліщук В.М.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни
Безпека життєдіяльності та охорона праці
(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	22 – <u>Сфера обслуговування</u> (шифр і назва)	
Напрямок підготовки	241 – <u>"Готельно-ресторанна справа"</u> (шифр і назва)	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	<u>Бакалавр</u> (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова за вибором студентів	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	- (назва)	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс	1	-
Семестр	2	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	15 (30) год.	-
Самостійна робота	90 год.	-
Індивідуальні завдання	- год.	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		-
аудиторних	2 год.	
самостійної роботи студента –	6 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - теоретична і практична підготовка студентів до створення нормативних умов праці в готельно-ресторанній справі.

Завдання: надання студентам глибоких знань і практичних навиків для:

- поліпшення організаційно-правової діяльності роботодавців та працівників з питань охорони праці в готельно-ресторанній справі;
- передбачення джерел виникнення небезпечних і шкідливих виробничих факторів на виробництві, виявлення існуючих і їх усунування, поліпшуючи умови праці і підвищуючи її продуктивність;
- аналізування впливу умов праці на травматизм та професійні захворювання;
- розробляння і виконання науково обґрунтованих планів заходів з охоро-

ни праці та безпеки виробничих процесів в готельно-ресторанній справі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» студент повинен

знати:

- концепції організації охорони праці у державі та на виробництві;
- основні положення законодавчих та нормативних документів з охорони праці;
- основні міжнародні документи з охорони праці;
- систему управління охороною праці в готельно-ресторанній справі;
- обов'язки та відповідальність роботодавців підприємства (організації) та його підрозділів із забезпечення здорових і безпечних умов праці;
- обов'язки та відповідальність працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці;
- органи державного нагляду за охороною праці;
- види відповідальності за невиконання вимог з охорони праці;
- обсяги відшкодування збитків працівникам у разі ушкодження їх здоров'я та моральних збитків;
- види навчання з питань охорони праці під час підготовки працівників, прийняття їх на роботу та протягом трудової діяльності;
- порядок проведення розслідування нещасних випадків, професійних хвороб та аварій на виробництві;
- вплив мікроклімату на організм людини;
- гігієнічну класифікацію шкідливих речовин за характером дії на організм людини та класи небезпечності шкідливих речовин;
- основні методи профілактики отруєнь та професійних захворювань;
- гігієнічне нормування забруднення повітря шкідливими речовинами;
- методи контролю повітря робочої зони і вимоги до них;
- класифікацію вентиляційних систем та їх призначення, організацію повітрообміну в приміщенні;
- види виробничого освітлення, його кількісні та якісні характеристики, санітарні норми щодо улаштування виробничого освітлення;
- дію шумового забруднення та вібрації на організм людини і методи захисту від них;
- фактори, що впливають на характер ураження людини електричним струмом;
- засоби запобігання електротравмам від доторку до струмопровідних частин;
- засоби звільнення потерпілого від дії електричного струму;
- способи надання долікарської допомоги;
- способи запобігання ураження блискавкою;
- шкідливі та небезпечні фактори у разі пожежі, особливості горіння газів, рідин, твердих горючих речовин, пилу;
- системи запобігання пожежам та пожежного захисту;

- способи та засоби, які використовують для гасіння пожеж, первинні та стаціонарні засоби пожежогасіння;
- індивідуальні засоби захисту працівників:
- основні вимоги гігієни праці, виробничої санітарії та пожежної безпеки при наданні готельних і ресторанних послуг;
- умови праці в готельно-ресторанному бізнесі за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу;
- виробничі небезпеки готельно-ресторанного бізнесу та заходи щодо їх усунення.

вміти:

- ідентифікувати небезпечні та шкідливі виробничі фактори на виробництві;
- організовувати вирішення питань охорони праці на виробництві (в організації);
- використовувати нормативні документи та забезпечувати безпечні й нешкідливі умови праці на виробництві;
- організовувати та брати участь у розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.
- організувати навчання працівників з урахуванням їх посадових та виробничих обов'язків;
- оцінити відповідність санітарно-гігієнічних умов праці чинним нормативам охорони праці;
- проаналізувати умови праці щодо наявності шкідливих і небезпечних факторів;
- вибрати заходи обмеження надходження шкідливих речовин у повітря робочої зони;
- контролювати дотримання вимог виробничої санітарії та гігієни праці на робочих місцях і у виробничих приміщеннях;
- провести інструктаж з охорони праці;
- вибрати заходи запобігання електротравматизму;
- вибрати заходи запобігання ураження блискавкою;
- оцінити пожежонебезпечність об'єкта;
- визначити необхідні технічні рішення системи запобігання пожежам і їх гасіння;
- надати долікарську допомогу потерпілим у разі травми, хвороби та отруєння.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Правові та організаційні питання охорони праці

Тема 1. Загальні питання охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці. Аналіз виробничого травматизму. Складники охорони праці. Законодавчі акти, що визначають основні положення про охорону праці в Україні. Гарантії прав громадян на охорону праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Система управління охороною праці. Служба охорони праці на підприємстві. Фінансування охорони праці на підприємстві. Стимулювання охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. Соціальний захист потерпілих на виробництві. Тривалість робочого часу працівників, робота у нічний час, надурочні роботи. Час відпочинку і щорічна відпустка.

Тема 2. Гігієнічна класифікація праці. Шкідливі речовини. Шумове забруднення і вібрація. Шкідливі і небезпечні виробничі чинники. Класифікація умов праці. Гігієнічна оцінка умов праці. Шкідливі речовини, їх класифікація. Визначення вмісту шкідливих речовин в робочій зоні. Способи і заходи підтримання чистоти виробничих приміщень відповідно до вимог санітарних норм.

Тема 3. Акустичне забруднення і вібрація. Види акустичного забруднення, їх вплив на працівників. Способи захисту від акустичного забруднення. Вібрація, її вплив на працівників і способи захисту від неї.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Безпека виконання технологічних процесів та робіт

Тема 4. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах. Основні причини пожеж. Загальні відомості про процес горіння. Показники пожежовибухонебезпечності речовин та матеріалів. Концептуальні засади забезпечення пожежної безпеки. Пожежна безпека будівель і споруд. Евакуація людей із будівель і приміщень. Засоби гасіння та виявлення пожеж. Організація забезпечення пожежної безпеки.

Тема 5. Електробезпека. Особливості електротравматизму. Причини смерті від електричного удару. Фібриляція серця. Фактори, що впливають на тяжкість ураження електричним струмом. Крокова напруга. Допомога при ураженні електричним струмом.

Тема 6. Блискавкозахист. Визначення поняття "блискавка". Виникнення блискавки. Дія блискавки на людину. Правила поведінки під час лінійної блискавки. Кульова блискавка. Правила поведінки при появі кульової блискавки. Захист споруд від прямих ударів блискавки.

Тема 7. Надання долікарської допомоги при нещасних випадках. Загальні відомості про першу долікарську допомогу. Перша допомога при втраті свідомості.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	-	-
2	-	-
...	-	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
...		

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація навчання з питань охорони праці	3
2	Засоби індивідуального захисту	2
3	Первинні засоби пожежогасіння	2
4	Дослідження параметрів мікроклімату робочої зони та оцінка щодо відповідності їх нормативним значенням	2
5	Дослідження та оцінка акустичного забруднення і вібрації та визначення захисту від них	2
6	Розслідування нещасних випадків на виробництві	2
7	Охорона праці в готельно-ресторанному бізнесі	2
	Разом	15

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Конституція України (статті 43, 45 і 46). Закон України "Про охорону праці". Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування". Кодекс законів України про працю	13
2	Гігієнічна оцінка умов праці у разі дії хімічного, біологічного, шумового факторів, показників мікроклімату, атмосферного тиску, неіонізуючих і іонізуючих випромінювань, світлового середовища, важкості і напруженості праці	13
3	Системи оповіщення про пожежу і системи евакуації людей. Системи протидимного захисту. Системи централізованого протипожежного спостереження.	13
4	Технічні способи і засоби захисту від ураження електричним струмом. Методика розрахунку захисного заземлення.	13

5	Влаштування блискавкозахисту. Категорії влаштування блискавкозахисту і типи зони захисту. Конструкція блискавковідводів. Зони захисту блискавковідводів. Методика розрахунку блискавкозахисту.	13
6	Визначення площі вікон для забезпечення в приміщенні нормованого природного освітлення	13
7	Визначення кількості ламп для забезпечення нормативної освітленості виробничого приміщення	12
	Разом	90

8. Індивідуальні завдання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
	Разом	

9. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні запитання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Служба охорони праці на підприємстві
2. Охорона праці. Основні законодавчі акти, які регламентують ОП в Україні.
3. Умови праці та їх класифікація.
4. Класифікація небезпечних та шкідливих виробничих факторів.
5. Види виробничого пилу, його вплив на організм людини.
6. Що таке смог? Як смог впливає на здоров'я людини?
7. Охарактеризуйте дію чадного газу на організм людини.
8. Охарактеризуйте дію вуглекислого газу на організм людини.
9. Охарактеризуйте дію сірководню на організм людини.
10. Охарактеризуйте дію оксидів азоту NO і NO₂ на організм людини.
11. Охарактеризуйте дію оксидів сірки SO₂ і SO₃ на організм людини.
12. Що таке вентиляція? Які є види вентиляції виробничих приміщень?
13. Що таке аспірація? Які є способи аспірації з охорони праці?
14. Допомога при ураженні електричним струмом
15. Крокова напруга. Що це таке. Способи виходу із зони дії крокової напруги.
16. Охарактеризуйте електор травми, які виникають внаслідок дії електричного струму на людину.
17. Що таке фібриляція серця? При якому струмі виникає фібриляція серця? Як можна зупинити фібриляцію серця?
18. Назвіть і охарактеризуйте причини смерті від ураження електричним струмом.

19. Охарактеризуйте фактори, що впливають на тяжкість ураження електричним струмом.
20. Які правила поведінки під час блискавки?
21. Що таке блискавка? Яким чином вона виникає? Яким чином удар блискавки може впливати на людину?
22. Охорона праці в туристичній галузі.
23. Які існують види інструктажів з охорони праці. Який порядок їх проведення? Хто проводить ці інструктажі?
24. Які є види навчання і як здійснюється перевірка знань з охорони праці?
25. Що таке стажування і дублювання? Чим вони відрізняються? Як вони проходять?
26. Розслідування та облік нещасних випадків
27. Що таке засоби індивідуального захисту? Які є види засобів індивідуального захисту?
28. Які існують засоби індивідуального захисту голови, слуху, очей і обличчя? Охарактеризуйте їх.
29. Які існують засоби індивідуального захисту органів дихання? Охарактеризуйте їх.
30. Які існують засоби індивідуального захисту органів рук, ніг, від падіння з висоти? Який існує одяг спеціальний захисний? Охарактеризуйте їх.
31. Мікроклімат виробничих приміщень та її нормалізація. Прилади для контролю параметрів мікроклімату.
32. Які існують види вогнегасильних речовин? Охарактеризуйте їх. Для яких видів пожеж вони застосовуються?
33. Опишіть конструкцію та принцип роботи вогнегасників (водяного, водопінного, порошкового, вуглекислотного).

10. Методи навчання

Комбінація трьох методів: пасивного, активного та інтерактивного.

Пасивний метод - це форма взаємодії студентів і викладача, в якій викладач є основною діючою особою і керуючим ходом уроку, а студенти виступають в ролі пасивних слухачів, підлеглих директивам викладача. Зв'язок викладача із студентами в пасивних уроках здійснюється за допомогою опитувань, самостійних, контрольних робіт, тестів тощо. З погляду сучасних педагогічних технологій та ефективності засвоєння студентами навчального матеріалу пасивний метод вважається найбільш неефективним, але, незважаючи на це, він має і деякі плюси. Це відносно легка підготовка до заняття з боку викладача і можливість подання порівняно великої кількості навчального матеріалу в певних часових рамках уроку. Треба сказати, що в деяких випадках цей підхід успішно працює в руках досвідченого педагога, особливо якщо студенти мають чіткі цілі, спрямовані на ґрунтовне вивчення предмета. Лекція - найпоширеніший вид пасивного уроку. Цей вид уроку широко розповсюджений у ВНЗ, де навчаються дорослі, цілком сформовані люди, що мають чіткі цілі глибоко вивчати предмет.

Активний метод - це форма взаємодії студентів і викладача, при якій викладач і студенти взаємодіють один з одним під час заняття та студенти тут не пасивні слухачі, а активні учасники заняття. В даному випадку викладач і студенти знаходяться на рівних правах.

Інтерактивний метод орієнтований на більш широку взаємодію студентів не тільки із викладачем, але і один з одним і на домінування активності студентів у процесі навчання. Місце викладача в інтерактивних заняттях зводиться до направлення діяльності студентів на досягнення цілей заняття. Викладач також розробляє план заняття (звичайно, це інтерактивні вправи та завдання, в ході виконання яких студент вивчає матеріал).

11. Форми контролю

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: поточне тестування (відповіді на поставлені запитання); захист лабораторних робіт; підсумковий письмовий тест.

Нижче наведена структура загальної атестаційної оцінки:

$$\boxed{\text{Атестаційна оцінка}} = \boxed{\text{Середнє по модулях (коєф. 0,7)}} + \boxed{\text{Здача ек-замену (коєф. 0,3)}} + \boxed{\text{Додаткові бали (доповідь рефератів)}} - \boxed{\text{Штрафні бали (пропуски занять, погана поведінка)}}$$

Загальна оцінка за модуль розділяється в рівних долях між модульною контрольною роботою і середньою оцінкою за відповіді на запитання по пройденому матеріалу:

$$\boxed{\text{Модуль}} = \boxed{\text{Модульна контрольна робота (коєф. 0,5)}} + \boxed{\text{Відповіді на запитання по пройденому матеріалу (коєф. 0,5)}}$$

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студентів відбувається згідно положення "Про екзамени та заліки у НУБіП України" від 20.02.2015 р. (протокол № 6) з табл. 1.

Оцінка національна	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
Відмінно	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
Добре	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок	74-81

Задовільно	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74
	ОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68
Незадовільно	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	35-59
	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	1-34

Для рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{ДИС}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 100 балів): $R_{\text{ДИС}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

13. Методичне забезпечення

1. Поліщук В. М. Організація навчання з охорони праці. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 24 с.

2. Поліщук В. М. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків на виробництві. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 56 с.

3. Войналович О.В., Воронцова Н.Є., Поліщук В.М. Забезпечення працівників АПК засобами індивідуального захисту та спецодягом. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 44 с.

4. Войналович О.В., Голопуза С.М., Воронцова Н.Є., Поліщук В.М. Методи оцінення прараметрів мікроклімату на виробництві. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 24 с.

5. Войналович О.В., Голопуза С.М., Воронцова Н.Є., Поліщук В.М. Забезпечення первинними засобами пожежегасіння виробничих підрозділів АПК. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 32 с.

6. Поліщук В. М. Визначення площі вікон для забезпечення в приміщенні нормованого природного освітлення. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 24 с.

7. Поліщук В. М. Визначення кількості ламп для забезпечення норматив-

ної освітленості виробничого приміщення. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 20 с.

8. Поліщук В. М. Розрахунок захисного заземлення. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 38 с.

9. Поліщук В. М. Розрахунок блискавкозахисту. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 20 с.

10. Поліщук В. М. Розрахунок параметрів вентиляційної системи у виробничих приміщеннях. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 16 с.

11. Поліщук В. М. Розрахунок рівня шуму в визначеній точці виробничого приміщення. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисциплін "Основи охорони праці" для студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації освітнього ступеня „Бакалавр”. К.: НУБіП України, 2021. 12 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Войналович О. В., Марчишина Є. І., Мотрич М. М. Охорона праці у галузі: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2020. 375 с.

2. Войналович О. В., Голопура С. М. Охорона праці у галузі (організаційно-технічні аспекти): навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2020. 250 с.

3. Войналович О. В., Марчишина Є. І. Охорона праці у сільському господарстві. К.: Основа, 2014. 76 с.

Допоміжна

1. Войналович О. В. Працезахоронні засади у схемах, таблицях і графіках: навч. посібник. Видання 2-ге, доопрацьоване. К.: Основа, 2014. 144 с.

2. Нікітченко О. Ю. Виробнича санітарія. Харків: ХНУМГ, 2015. 50 с.

3. Горностай О., Станіславчук О. Виробнича санітарія, фізіологія та гігієна праці. Львів: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2021. 148 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Конституція України, ст. 43, 46).

2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (Закон України "Про охоро-

ну праці")

3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (Кодекс законів про працю України)

4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування")

5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (Закон України "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення")